

Regeringskansliet
Justitiedepartementet
Åklagarenheten
103 33 Stockholm**Yttrande över betänkandet Stora brottmål – nya processrättsliga verktyg
(SOU 2019:38)**

(Ju2019/02387/Å)

Riksdagens ombudsmän (JO) har beretts tillfälle att lämna synpunkter på förslagen i betänkandet Stora brottmål – nya processrättsliga verktyg. Jag får med anledning av det anföra följande.

Inledning

Betänkandet är ett slutbetänkande från Utredningen om processrätt och stora brottmål. Utredningen har sedan tidigare avlämnat delbetänkandena Straffprocessens ramar och domstolens beslutsunderlag i brottmål – en bättre hantering av stora mål (SOU 2017:7) och Tidiga förhör – nya bevisregler i brottmål (SOU 2017:98). I det sistnämnda betänkandet lämnades förslag till utökade möjligheter att ta upp berättelser vid förhör vid domstol under förundersökningen eller förberedelsen av brottmålet på ett sådant sätt att bevisningen kan återopas vid en huvudförhandling. Det lämnades också förslag till en utsträckt möjlighet att lägga fram en berättelse som lämnats vid förundersökningen eller annars utom rätta vid huvudförhandlingen.

I slutbetänkandet lämnas nu förslag som syftar till att ge misstänkta ökade incitament att medverka i förundersökningen. Det föreslås att, om en misstänkt lämnar uppgifter om egen brottslighet som är av väsentlig betydelse för brottsutredningen (s.k. utredningsmedverkan), åklagaren ska kunna, dels avgränsa förundersökningen, dels lägga ned en förundersökning om ett annat brott som personen är misstänkt för. Åklagaren ska även kunna fatta ett s.k. utfästelsebeslut om det högsta straff som domstolen ska kunna döma ut. Det lämnas också förslag som avser att tydliggöra rättens uppgift och ansvar i brottmålsprocessen. Syftet är att domarrollen även i brottmål ska renodlas till att avse processledning medan parterna ska styra över sakinnehållet. Dessutom föreslås bl.a. att möjligheten att lägga fram vittnesattester ska utökas.

Utredningen har haft i uppdrag att lämna förslag som ska skapa ytterligare möjligheter att begränsa de största brottmålen omfattning och säkerställa en

effektiv och rättssäker förundersökning och förberedelse av alla brottmål, med särskild inriktning på stora och komplicerade mål. Jag ställer mig förstås bakom ambitionen att ge bättre förutsättningar att utreda och lagföra komplicerad och omfattande brottslighet. Detta kan leda till kortare utrednings- och häktningstider, öka allmänhetens tillit till de brottsutredande myndigheternas förmåga samt medföra ett bättre utnyttjande av rättsväsendets resurser.

Utredningen har utfört ett omfattande arbete och förslagen är en bra utgångspunkt för fortsatta angelägna diskussioner om hur straffprocessen bör utvecklas för framtiden. Det behövs dock ett bredare underlag i flera viktiga avseenden innan det blir möjligt att ta ställning till om den riktning som utredningen pekat ut är rätt väg att gå.

Mina utgångspunkter

Rättegångsbalken utgör ett system av bestämmelser som på ett välavvägt sätt tillgodoser de berättigade intressen som parter, allmänheten och andra kan ha och garanterar ett rättssäkert förfarande. Brottmålsförfarandet är redan i dag i alla praktiskt betydelsefulla avseenden en akusatorisk process där parterna lägger fram sin sak inför en opartisk och oberoende domstol.

Om utredningens förslag genomförs skulle det sannolikt utgöra den mest genomgripande förändringen av brottmålsprocessen sedan rättegångsbalken infördes. Om även förslagen i delbetänkandet Tidiga förhör genomförs, blir det utan tvekan så. En sådan förändring måste föregås av ett mycket grundligt och brett analysarbete som tar i beaktande inte bara behoven av förändring utan också huruvida förslagen är effektiva och proportionella i förhållande till konstaterade behov. Det måste därvid övervägas bl.a. om rättssäkerhetsaspekter beaktats i tillräcklig grad, om straffprocessens grundläggande syfte att motverka brott upprätthålls och om regeringsformens grundläggande krav på likabehandling kan efterlevas. Det finns givetvis ytterligare aspekter att beakta och jag återkommer till några av dem senare i mitt remissvar.

Jag måste dock konstatera att utredningens analyser i slutbetänkandet, både i fråga om behovet av förändring och om effekterna av de föreslagna åtgärderna, har en alltför stor inriktning mot effektivitetshänsyn och saknar, trots föreslagens mycket långtgående effekter, den bredd och det djup som jag anser är nödvändig.

I remissvaret uttalar jag principiella invändningar mot förslaget att åklagaren ska kunna framställa ett för domstolen bindande påföljdsyrkande sedan ett utfästelsebeslut fattats. Jag vill dock betona att jag inte har någon invändning mot att påföljdsfrågan lyfts fram tydligare och, inte minst, tidigare i brottmålsprocessen. Tvärtom ser jag ett stort värde i det.

Utredningens uppdrag och huvudsakliga fokus har varit de förhållanden som ofta förekommer i omfattande brottmål. Det står klart att brottsutredningens omfattning och komplexitet i sådana mål medför särskilda utmaningar, både under förundersökningen och vid en huvudförhandling. Det har präglat utredningens

förslag. De föreslagna ändringarna är dock tillämpliga i alla brottmål, oavsett storlek, och får på så sätt konsekvenser långt utanför utredningens kärnområde. Det finns t.ex. inget som hindrar att bestämmelserna kommer att användas för att reglera arbetsbelastningen för polis och åklagare i mål som inte är av den karaktär som utredningen i första hand haft för ögonen. Det saknas enligt min mening en tillräcklig analys av konsekvenserna av förslagen för den stora massan brottmål.

Utredningens förslag präglas av en strävan att göra reglerna mer flexibla och ändamålsenliga för det enskilda fallet. En sådan utgångspunkt kan ha goda skäl för sig. De förändringar av rättegångsbalken som gjorts från 1980-talet och framåt, har i stora delar inneburit att obligatoriska regler gjorts fakultativa, ofta i syfte att kunna anpassa handläggningen efter förhållandena i det enskilda fallet. Lagstiftaren måste dock beakta att den strävan efter en ökad flexibilitet i det processrättsliga regelsystemet som nu under lång tid varit en ledstjärna i utvecklingsarbetet kan leda till negativa konsekvenser i form av sämre förutsebarhet och minskad enhetlighet vid tillämpningen.

Starkare incitament för misstänkta utredningsmedverkan (avsnitt 5)

Starkare incitament att medverka i utredningen?

Utredningen utgår från att det kan finnas misstänkta som är beredda att medverka i utredningen av egen brottslighet för att på så sätt t.ex. få ett lindrigare straff. Jag utesluter inte att förhållandena ibland kan vara sådana men något empiriskt underlag för denna utgångspunkt presenteras inte i betänkandet. När det gäller exempelvis gängrelaterad brottslighet och brott som begås inom ramen för ett kriminellt nätverk, hade det varit av stort värde om ett kunskapsunderlag hade redovisats under vilka förutsättningar misstänkta som är inblandade i sådan brottslighet verkligen är beredda att medverka i utredningen i utbyte mot strafflindring. Det måste därvid beaktas att uppgifter om egen brottslighet ofta kan avslöja även annans brottslighet, vilket i sin tur kan medföra att uppgiftslämnaren utsätter sig själv och närstående för risk för repressalier.

Det presenteras i utredningen således inte något underlag som talar för att förslagen verkligen kommer att leda till att misstänkta kommer att medverka i brottsutredningar i någon större utsträckning. Vidare är risken för falska erkännanden och andra oriktiga uppgifter beaktansvärd om den misstänktes egna uppgifter kan ges en så stor påverkan på lagföringen som förslagen öppnar för. Jag efterlyser också en diskussion om staten, genom att erbjuda vad som i praktiken får betecknas som en uppgörelse i åtalsfrågan, åtar sig något ansvar att skydda den misstänkte och eventuella anhöriga från repressalier när den misstänktes uppgifter också rör annans brottslighet.

Det är också oklart om den lagändring i 29 kap. 5 § första stycket 5 brottsbalken som trädde ikraft år 2015 och som möjliggör strafflindring för den som bl.a. lämnar uppgifter av väsentlig betydelse för utredningen av egen brottslighet har haft någon

betydelse för misstänkta incitament att medverka i brottsutredningar. Någon utvärdering av 2015 års reform har inte gjorts.

Gränsdragningen mot ett kronvitnesssystem

Svårigheten att skilja uppgifter som rör egen brottslighet från uppgifter som rör även annans brottslighet, leder också in på frågan om införande av en möjlighet till straff lindring för den som medverkar till utredning om annans brottslighet (s.k. kronvittnen), vilket utredningen inte haft i uppdrag att överväga. Efter att utredningen överlämnade sitt slutbetänkande har en särskild utredare fått i uppdrag att överväga om det finns behov av och är lämpligt att införa ett kronvitnesssystem (Dir. 2019:85). Utredaren ska redovisa sina förslag senast den 21 maj 2021. Mot bakgrund av hur nära dessa frågeställningar ligger varandra anser jag att det inte är lämpligt att lägga utredningens förslag till grund för lagstiftning innan den särskilda utredaren redovisat sina ställningstaganden och dessa har remissbehandlats.

Allas likhet inför lagen

Enligt 1 kap. 9 § regeringsformen ska domstolar samt förvaltningsmyndigheter och andra som fullgör offentliga förvaltningsuppgifter i sin verksamhet beakta allas likhet inför lagen samt iaktta saklighet och opartiskhet. Bestämmelsen lagfäster den s.k. objektivitetsprincipen och utgör en av hörnstenarna för all offentlig verksamhet. Stadgandet syftar bl.a. till att förhindra godtycke i beslutsfattandet. I 23 kap. 4 § rättegångsbalken finns särskilda bestämmelser om krav på objektivitet under bl.a. en förundersökning.

Grundlagsbestämmelsen är av särskilt intresse vid tillämpningen av föreslagna 23 kap. 4 b §, enligt vilken åklagaren får besluta att avgränsa förundersökningen om brottet till att gälla viss del och/eller lägga ned en förundersökning om ett annat brott. En förutsättning är dock att den misstänkte lämnar uppgifter av väsentlig betydelse om egen brottslighet och att inget allmänt eller enskilt intresse åsidosätts.

Som utredningen anför finns det redan i dag bestämmelser om åtalsunderlåtelse och förundersökningsbegränsning (se bl.a. 20 kap. 7 § och 23 kap. 4 a § rättegångsbalken). I dessa bestämmelser har lagstiftaren gjort en avvägning av motstående intressen vilket kommer till uttryck i de angivna förutsättningarna för tillämpningen. Detta möjliggör en kontroll i efterhand om åtgärden haft stöd i lag.

Några motsvarande kriterier finns dock inte i föreslagna 23 kap. 4 b §. Det kommer i stället bli en fråga för den enskilde åklagaren att avgöra om den misstänkte ska erbjudas en uppgörelse som går ut på en begränsning av en förundersökning eller åtalsunderlåtelse, så länge något allmänt eller enskilt intresse inte åsidosätts. Beslut av det här slaget måste, enligt min mening, vara tydligt normstyrda. Jag är därför mycket tveksam till om den föreslagna bestämmelsen lever upp till de krav på förutsebarhet som förutsätts i regeringsformen. Jag bedömer det av samma skäl

som svårt att inom ramen för en extraordinär tillsyn som min egen, i efterhand kunna göra en effektiv rättslig granskning av åklagarens beslut.

En liknande bestämmelse finns i föreslagna 23 kap. 4 d §, enligt vilken åklagaren ska kunna fatta ett utfästelsebeslut om vilket högsta straff som domstolen ska kunna döma ut. Vid tillämpning av denna bestämmelse finns inga kriterier alls att beakta för åklagaren. Motsvarande synpunkter kan därför anläggas på denna bestämmelse som den i 4 b §.

Bindande påföljdsyrkande och förskjutning av brottmålsprocessen

I dagens system prövas brottsmisstanke och påföljdsbestämning vid en rättvis och offentlig förhandling inför en oavhängig och opartisk domstol. Jag ser en tydlig risk att detta, med utredningens förslag, kommer att förskjutas till en uppgörelse mellan åklagare och misstänkt med endast en mycket begränsad insyn för allmänheten i efterhand. Utredningens förslag skulle alltså innebära att delar av rättskipningen förskjuts från domstolarna till åklagaren. Eftersom rätten i de situationer då åklagaren väcker åtal för brott som omfattas av ett utfästelsebeslut kommer vara bunden av det högsta straff som åklagaren anger i stämningsansökan kommer domstolarnas uppgift att ta det yttersta ansvaret för påföljdsbestämningen att begränsas. Att bestämma påföljd är en central uppgift för domstolarna och jag är ur principiell synvinkel mycket tveksam till en sådan förskjutning.

Enligt 29 kap. 1 § brottsbalken ska straff, med beaktande av intresset av en enhetlig rättstillämpning, bestämmas inom ramen för den tillämpliga straffskalan efter brottets eller den samlade brottslighetens straffvärde. Det är alltså straffvärdet som ska vara utgångspunkten vid påföljdsbestämningen. Härigenom betonas att lika fall ska behandlas lika (likabehandlingsprincipen). Det är rätten som har till uppgift att säkerställa att denna princip får genomslag i rättskipningen. Vid en tillämpning av utredningens förslag kommer dock straffvärdet inte längre att träda i förgrunden vid straffbestämningen. Förslagen innebär därmed ett avsteg från likabehandlingsprincipen. Jag är tveksam till om förslagen kan genomföras utan en förändring av 29 kap. 1 §.

Vidare kommer rättens möjlighet att upprätthålla principerna om enhetlighet och proportionalitet i påföljdsbestämningen att begränsas i de fall ett utfästelsebeslut finns. Utredningen ger uttryck för att den effekten inte är till nackdel för den enskilde och därför bör kunna godtas i ljuset av de förväntade fördelarna med reformen. Jag menar dock att förslagen får negativa effekter för andra enskilda eftersom det finns en uppenbar risk för att lika fall inte längre kommer behandlas lika.

En ytterligare konsekvens av utredningens förslag är att frågor om påföljdsbestämning mer sällan kommer att bli föremål för hovrättens prövning eller för vägledande uttalanden från Högsta domstolen (HD). Att ta ställning till frågor om påföljdsbestämning är en central uppgift för HD, bl.a. för att säkerställa ett

sammanhängande påföljdssystem. Jag ser risker med vad förslagen kan innebära för HD:s roll i detta avseende och efterfrågar en analys av en sådan konsekvens.

Jag har sammanfattningsvis principiella invändningar mot förslaget om ett bindande påföljdsyrkande. Om åklagaren skulle ges ansvaret för att styra över det högsta straff som kan dömas ut för en gärning måste det enligt min mening i vart fall krävas att åklagaren i både utfästelsebeslutet och stämningsansökan redovisar hur han eller hon kommit fram till detta. Det möjliggör för den tilltalade och andra aktörer att kontrollera hur åklagaren resonerat och uppmärksammar domstolen på vilka omständigheter som åklagaren har beaktat vid straffvärdebedömningen och straffmätningen enligt 29 kap. brottbalken. Mot bakgrund av den ambition som finns om att tidigare klarlägga parternas ståndpunkter i brottmål kan det inte anses tillräckligt att åklagaren, vilket utredningen föreslår, ska redogöra för detta först vid huvudförhandlingen.

Jag vill dock återigen betona att jag är positiv till att påföljdsfrågan lyfts tidigt i en brottmålsprocess. Jag skulle därför välkomna att det i och för sig genomförs lagändringar så att åklagaren ges i uppgift att ange ett påföljdsyrkande i stämningsansökan.

En inskränkning av åtalsplikten och målsägandehänsyn

Som utredningen redogjort för i delbetänkandet Straffprocessens ramar och domstolens beslutsunderlag i brottmål har frågan om åtalsplikts utformning övervägts vid ett flertal tillfällen (se avsnitt 4 i det betänkandet). Utredningens redogörelse i delbetänkandet visar frågans vikt och komplexitet. Den visar också behovet av en allsidig analys som beaktar vilka positiva effekter som kan finnas med en i praktiken fakultativ åtalsreglering men även vilka konsekvenserna blir i fråga om bl.a. allmänhetens tillit till objektiviteten hos polis och åklagare och principen om likabehandling.

Den av utredningen nu förordade lösningen medför, enligt min mening, ett så pass stort utrymme för skönsmässiga bedömningar av åklagaren att det kan ifrågasättas om man längre kan tala om en åtalsplikt. Dagens system är väl inarbetat och har uppenbara styrkor, bl.a. när det gäller det viktiga intresset av likabehandling och straffbestämmelsernas genomslag i praktiken. Det måste därför finnas mycket starka skäl för att välja en annan ordning. För att kunna ta ställning i frågan anser jag att det behövs ett bredare underlag, såväl i fråga om huruvida förslaget möter det behov som utredningen anser föreligger som förslagets konsekvenser för bl.a. möjligheterna att upprätthålla allas likhet inför lagen.

Utredningens förslag innebär också att målsäganden hamnar i ett sämre läge när det gäller att få upprättelse för ett brott eller tillvarata sin rätt. Jag avser då särskilt de fall då åklagaren väljer att begränsa eller lägga ned en förundersökning. Av de resonemang som utredningen för fram (se betänkandet s. 433 f.) drar jag slutsatsen att målsägandehänsynen ofta kommer att få stå tillbaka när det vägs mot intresset av en effektiv lagföring. I vissa fall kan den enda lagföring som sker komma att avse

ett helt annat brott än det som målsäganden berörs av. Inte heller av denna konsekvens görs någon tillräcklig analys i betänkandet. Det är värt att notera att den kartläggning av målsägandens påverkan på utgången i brottmål som gjordes i konsekvensanalysen över Straffprocessutredningens förslag och som utredningen hänvisar till, endast avsåg fall då åklagaren väckt åtal (se betänkandet s. 262 f.). Utredningens förslag kommer dock medföra att många brott där det finns ett målsägandeintresse inte kommer att leda till åtal.

Frågan om huruvida de skäl som vid rättegångsbalkens tillkomst anfördes för att ge målsäganden en subsidiär åtalsrätt alltså har bärkraft (se betänkandet s. 265 f.) är enligt min mening i första hand en politisk fråga, och jag berör den därför inte närmare. Jag kan dock konstatera att den nu föreslagna ordningen rimmar mindre väl med ställningstaganden som lagstiftaren även på senare tid gjort om ett ökat fokus på målsäganden i brottmålsprocessen.

Ett ökat fokus på förberedelsen (avsnitt 6)

Som utredningen framhåller är det många gånger en förutsättning i de större brottmålen att rätten är aktiv under förberedelsen för att en process ska bli effektiv och ändamålsenlig. År 2014 genomfördes flera lagändringar i syfte att ge domstolen ett tydligare ansvar för förberedelsen av brottmål, bl.a. genom en bestämmelse om ökad användning av förberedelsesammanträde i omfattande brottmål. Däremot avstod lagstiftaren vid den tidpunkten från att gå fram med Straffprocessutredningens förslag om att införa en bestämmelse som tydliggjorde domarens ansvar för materiell processledning, ett förslag som JO tillstyrkte (se JO:s dnr R 35-2013).

Under utredningens arbete har det kommit fram att domstolarnas medvetenhet om möjligheten att använda sig av förberedelsesammanträden har ökat sedan 2014 års lagändringar och att det finns flera goda exempel på när sådana sammanträden fungerar väl. Samtidigt har det framförts att sammanträdena tenderar att enbart vara planeringsmöten (se betänkandet s. 292). Även om domstolarna redan i dag har och i stor utsträckning tar ansvar för den materiella processledningen kan det finnas anledning att ytterligare tydliggöra detta ansvar i lagstiftningen. Jag har därför ingen erinran mot att rättens ansvar för materiell processledning också under förberedelsen förs in genom det föreslagna tillägget i 45 kap. 10 § tredje stycket rättegångsbalken (se betänkandet avsnitt 6.6). Det är självklart att rättens ordförande vid huvudförhandlingen ska kunna återge och redovisa resultatet av det som kommit fram vid ett förberedande sammanträde (se betänkandet avsnitt 6.9).

Utredningen föreslår att rätten i alla brottmål som huvudregel i stämningen ska förelägga den tilltalade att redovisa sin inställning till åtalet och grunden för den samt att rätten på yrkande av en part ska hålla ett förberedande sammanträde om det inte är uppenbart obehövt (se betänkandet avsnitt 6.7 och 6.8.2). Dessa förslag har sin främsta betydelse för handläggningen av stora brottmål, men kommer att bli tillämpliga i alla brottmål oavsett omfattning eller komplexitet.

Det finns enligt min mening inte tillräckligt underlag för att motivera de förslagna ändringarna när det gäller den stora massan brottmål. Som sägs i betänkandet finns det i de flesta brottmål inte något behov av att parterna i detalj anger sin inställning och de omständigheter som ligger till grund för den under förberedelsen (se betänkandet s. 299). I de flesta mål behövs vidare inte något förberedande sammanträde. De bör i stället sättas ut till huvudförhandling så snart som möjligt för att främja ett snabbt avgörande. Det har således inte framkommit annat än att den nuvarande regleringen i dessa delar i 45 kap. 10 och 13 §§ rättegångsbalken är tillräckliga och ändamålsenliga. Utredningens förslag riskerar vidare att skapa merarbete för domstolarna och leda till att handläggningen i många brottmål blir mer omfattande och tidsödande än nödvändigt. Jag har inget emot att parterna ska kunna initiera ett sammanträde men rätten bör kunna avslå en sådan framställan redan om rätten bedömer att det är obehövligt.

Den misstänktes rätt till insyn (avsnitt 7)

Förslagen i betänkandet om starkare incitament för misstänkta utredningsmedverkan förutsätter att den misstänkte ges rätt till insyn i utredningen under förundersökningen. Enligt utredningens förslag är det undersökningsledaren som ska bestämma vilket material den misstänkte och dennes försvarare ska få ta del av och på vilket sätt det ska ske.

Den misstänkte och försvararen kan dock ha en annan uppfattning än undersökningsledaren om vad som är relevant för att den misstänkte ska kunna ta tillvara sin rätt. JO har belyst denna fråga bl.a. i JO 2007/08 s. 87 och konstaterat att grundregeln måste vara att det är den misstänkte och försvararen, inte polis och åklagare, som har att avgöra om en viss uppgift är av betydelse eller inte. Jag ansluter mig till det synsättet. Mot denna bakgrund finns det skäl för ytterligare överväganden kring hur den misstänktes rätt till insyn i utredningen under förundersökningen ska kunna säkerställas. Det är i hög grad tveksamt om den misstänktes möjligheter att ta tillvara sin rätt i detta sammanhang kan garanteras genom åklagarens objektivitetsplikt på det sätt som utredningen anser (se betänkandet s. 325 f.).

För att det i efterhand ska vara möjligt att bedöma huruvida en misstänkts rätt till insyn i utredningen har tillgodosetts bör det under alla förhållanden införas bestämmelser om en dokumentationsskyldighet avseende vilken information den misstänkte har fått del av. Utan en sådan bestämmelse kommer det att vara mycket svårt att i det enskilda fallet avgöra om objektivitetsplikten och de grundläggande kraven på en rättvis rättegång har uppfyllts. Från rättssäkerhetssynpunkt är det avgörande att en sådan granskning är möjlig.

Ett tydliggörande av domares processledande roll (avsnitt 8)

Som jag inledningsvis konstaterar är det i praktiken redan i dag på det sättet att parterna ansvarar för sakinnehållet medan domarens uppgift är att utöva processledning och döma över det material som parterna presenterar. Denna rollfördelning är viktig och riktig. Jag ser därför positivt på att de bestämmelser

som kan medföra en otydlighet i detta avseende, och som i det närmaste får anses obsoleta, utmönstras ur lagstiftningen. Jag utgår från att domstolarna även fortsättningsvis kommer att vara särskilt uppmärksamma när t.ex. en tilltalad inte biträds av en försvarare och det finns större behov än annars av en aktiv materiell processledning. Vidare konstaterar jag att en eventuell utredningsbrist ska gå ut över åklagarens talan till följd av dennes bevisbörda. Jag har därför ingen invändning mot att rättens möjlighet att på eget initiativ förelägga åklagaren att komplettera förundersökningen eller hämta in bevisning i skuldfrågan tas bort. Av de skäl utredningen anfört bör det dock göras undantag för beslut om rättspsykiatrisk undersökning och yttranden över undersökningar från Socialstyrelsens rättsliga råd.

Utökade möjligheter att lägga fram vittnesattester (avsnitt 9)

Jag har ingen invändning mot förslaget att vittnesattester ska kunna läggas fram som bevis vid huvudförhandlingen om parterna godtar det och det inte är uppenbart olämpligt. Jag ställer mig dock tveksam till om denna möjlighet kommer att användas i någon större utsträckning eller medföra någon mer omfattande effektivisering av handläggningen av de större brottmålen, vilket har varit utredningens uppdrag.

Per Lennerbrant

Jag har vid utarbetandet av detta yttrande samrått med justitieombudsmannen Katarina Pålsson vars ansvarsområde omfattar de allmänna domstolarna. Ärendet har föredragits av Lovisa Cronstedt och Sophie Welander. Byråcheferna Stefan Nyman och Carina Sjögren har deltagit i beredningen av yttrandet.